

med teksten, som er en sum af stor arkitekturhistorisk og -teoretisk viden, en god iagttagelsesevne og et meget indgående kendskab til det materiale, han behandler.

Kristian Hvidts udgangspunkt er »pynten på gesimsen«. En fascination, som tilsyneladende er opstået som en kombination af lange traveture og fornuftige refleksioner. Hans referencer er imponerende, også for en fagmand, og han formår at skildre periodens kulturelle og politiske strømninger og sætte det i relation til stoffet.

En af de ting, der gør bogen interessant, er hans indblik i produktionsprocessen, i forholdene på Akademiet, i byggeindustriens vilkår, i tegnestuernes arbejdsmetoder og i salgsmekanismerne, udbud og efterspørgselsforholdene for historicismen. Altsammen noget, som er væsentligt at få belyst, og som sjældent ofres opmærksomhed i en arkitekturhistorisk sammenhæng.

Han går grundigt til værks. Belyser modernismens gennembrud og dens betydning for vores opfattelse af historicismen. Diskuterer stilbegrebet i den europæiske arkitekturhistorie. Belyser industrialismens rolle. Hele tiden med begreberne smag og mode in mente, noget helt centralt for forståelsen af historicismen.

Hans argumentation er udpræget common sense-baseret, men meget træffende. Hans forhold til tidens problemer er afslappet og uden de fordomme, som findes inden for fagområdets snævre rammer: »Meldahl og hans uvenner«, »den dyre og den billige historicisme« etc.

Først og fremmest har han brugt øjnene godt. Han tager læseren med på bytur og viser ham detaljer, som han aldrig før har bemærket. Viser de kønne ting, de grimme ting, smagløshederne, morsomhederne, inkonsekvenserne i det historicistiske dekorative apparat.

Hans konklusion er ikke entydig for eller imod historicismen. Snarere, at mange og forskellige dekorationer på vores huse er bedre og mere stimulerende end slet ingen. Det tror jeg egentlig, at han har ret i.

Wivan Munk-Jørgensen

Ivan Katić (udg.): *Fjernt fra Danmark I. Fra Mors til Sibirien. Breve fra dyrlæge Chr. Engelsen til faderen Andreas Engelsen 1870-1888.* (= Kilder til veterinærhistorisk forskning VII), (Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek, København 1983). 88 s., 122,- kr.

Når man taler om dansk udvandring i slutningen af forrige århundrede, tænker man primært på de hundredtusinder af unge danske mænd og kvinder, der fandt sig et nyt hjem i Amerika. Som regel overses det, at en del af den danske udvandring gik østpå, til Rusland. Sammenlignet med strømmen af mennesker til Amerika var denne emigration af beskeden størrelse, idet den under ingen omstændigheder har omfattet mere end et par tusinde. Men som mennesker og som skæbner kan de være lige så interessante at beskæftige sig med. Systematisk er udvandringen til Rusland kun undersøgt i et i duplikat publiceret arbejde fra Slavisk Institut i København, *Svend Aage Christensen m.fl.: Den danske emigration til Rusland 1875-1914, 1970.* Derudover har E. Spang-Hanssen beskæftiget sig med en ganske vist numerisk set lille, men på den anden side yderst interessant del af denne udvandring, nemlig da han i 1952 publicerede materialer om fire danske filologers udvandring til Rusland i 1875, *E. Spang-Hanssen: Under Madvigs auspicier. Danske filologers udvandring til Rusland 1875, 1952.* På Danmarks Veterinær- og Jordbrugsbibliotek sidder imid-

lertid en mand, som nu – måske lidt overset – i over 10 år har publiceret kildestof til en anden side af den østvendte udvandring, nemlig danske dyrlæger i Rusland. Det er dyrlæge og forskningsbibliotekar Ivan Katić, der senest har publiceret den bog, der er til anmeldelse her. Tidligere har han udgivet tre bind med breve, der sammen med en systematisk bearbejdelse af de dansk-russiske veterinære forbindelser i perioden 1796-1976 i 1981 indbragte ham den veterinærvidenskabelige doktorgrad. Selv om det kun er et hjørne af udvandringen til Rusland, Katić har beskæftiget sig med, er der tale om et arbejde, som ikke blot er imponerende i omfang men som også har givet historievitenskaben meget hidtil ukendt kildemateriale.

Katić har for hele det 19. århundrede registreret 15 danske dyrlæger, som under den ene eller anden form fik deres virke i det russiske imperium. Chr. Engelsen (1847-1906) er en af dem. Han havde i begyndelsen af 1870 afsluttet sin danske dyrlægeuddannelse og havde nedsat sig som praktiserende dyrlæge på Mors. Her blev han imidlertid forelsket i en pige, som faderen ikke kunne acceptere som svigerdatter. Hun var nemlig blevet sendt fra København til Mors for her at føde sit barn. Angiveligt af denne grund rejste Engelsen derefter sammen med pigen, der nu var blevet hans kone, og hendes barn til Rusland for at finde lykken der. 35 år kom han til at tilbringe her, først i Sibirien som telegrafist i Store Nordiske Telegrafskab, dernæst efter at han havde taget en supplerende russisk eksamen, som dyrlæge. De sidste 30 år af sit liv levede Engelsen i det europæiske Rusland, hvor han endte som guvernementsdyrlæge i Minsk-området.

Set fra et historievitenskabeligt synspunkt er den tidligere udgivne samling af breve fra Engelsen til dennes lærere på Landbohøjskolen langt mere interes-

sant end den her foreliggende. Den rummer nemlig langt flere interessante iagttagelser fra de egne af Rusland, hvor Engelsen havde haft sit virke. »Fjernt fra Danmark« rummer primært breve til faderen, den far, der direkte havde været skyld i udvandringen. Selv om der naturligvis ind imellem er iagttagelser, der giver os ny viden om det russiske samfund i slutningen af forrige århundrede, er det alligevel det mere private stof, der dominerer. Dertil kommer til stadighed en undertone af den fortabte søns afbigt og undskyldninger over for faderen, der aldrig helt tilgav sønnen, hvad denne havde gjort ved at opgive en tryk dyrlægetilværelse på Mors til fordel for det russiske imperium og en københavnerpige, der var kommet galt afsted.

Thomas Petersen

Anne Lisbeth Olsen og Niels Peter Stilling: *Et nyt Liv, Den danske udvandring til Nordamerika i billeder og breve.* (Strandbergs Forlag, 1985). 185 s., ill., 180,- kr.

Strandbergs Forlag har jo før markeret sig ved udgivelsen af emigrationsværker, det være sig »rådgivere for udvandrere« eller skillingsviser (der dog også tit havde andre motiver). Med dette værk fortsætter det linjen. Bogens formål er udelukkende at fortælle om emigranternes liv i det nye land. Det emne har emigrantforskningen skammelig forsømt. Helmer Pedersen har i sit lige anmeldte skrift, der forresten udkom 4 måneder forinden, prøvet at råde lidt bod derpå. Var det blevet til et broget billede hos ham, så er denne bog efter anmelderens mening til gengæld oversystematiseret: For knap 10 år siden havde Helmer Pedersen og hans stab – deriblandt denne bogs forfattere – gennem dagspressen i København indkaldt breve fra emigranter. Det blev til over